

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

**Маслак Вадим Олександрович
Маслак Олександр Олександрович
Жежуха Володимир Йосипович**

**РИНКОВА ІНФРАСТРУКТУРА
ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНЕ
ЗРОСТАННЯ ВИРОБНИЦТВА:
теоретичні та прикладні засади**

Монографія

Львів – 2010

УДК 338.49:338.34.055.2(477)

М 21

Автори:

В. О. Маслак (вступ; п. 1.1-1.3; 2.1-2.3; 3.1; 3.3; 3.4; висновки)

О. О. Маслак (п. 1.1; 1.2; 2.2; 3.1)

В. Й. Жежуха (п. 1.2; 2.3; 3.2)

Рецензенти:

В. М. Геєць, д-р екон. наук, проф., академік НАН України, директор Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України», віце-президент НАН України

О. М. Алімов, д-р екон. наук, проф., академік НАН України, радник дирекції Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України

Н. А. Мікула, д-р екон. наук, проф., зав. відділу ринкової інфраструктури та транскордонного співробітництва Інституту регіональних досліджень НАН України

В. О. Маслак

М 21 Ринкова інфраструктура та її вплив на економічне зростання виробництва: теоретичні та прикладні засади: монографія / Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2010. – 204 с.

ISBN 978-966-02-5723-8

У монографії досліджено проблеми формування ринкової інфраструктури в складних умовах ринкової трансформації економіки та її впливу на економічне зростання виробництва. Основна увага приділена обґрунтуванню напрямків покращення стану ринкової інфраструктури, економіко-математичному моделюванню впливу ринкової інфраструктури на зростання виробництва та його прогнозуванню на основі запропонованої економіко-математичної моделі.

Монографію можна рекомендувати науковим працівникам, аспірантам, підприємцям, менеджерам, фахівцям та усім тим, хто цікавиться проблемами ринкової інфраструктури.

© Маслак В. О., Маслак О. О., Жежуха В. Й., 2010

© Інститут регіональних досліджень НАН України, 2010

ISBN 978-966-02-5723-8

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Теоретичні аспекти розвитку ринкової інфраструктури як чинника економічного зростання	9
1.1. Суть і принципи формування ринкової інфраструктури.....	10
1.2. Виробнича інфраструктура як складова ринкової інфраструктури.....	26
1.3. Вплив ринкової інфраструктури на економічне зростання виробництва	55
Розділ 2. Дослідження основних тенденцій розвитку ринкової інфраструктури та її впливу на розвиток виробництва	81
2.1. Зарубіжний досвід розвитку ринкової інфраструктури	82
2.2. Особливості розвитку ринкової інфраструктури країн з ринковою економікою та стан ринкової інфраструктури України	90
2.3. Аналізування розвитку ринкової інфраструктури Західного регіону України (на прикладі Львівської області)	106
Розділ 3. Вдосконалення шляхів розвитку ринкової інфраструктури та посилення її впливу на зростання виробництва	123
3.1. Напрямки покращення стану ринкової інфраструктури	124

Вступ

3.2. Інноваційність як важлива характеристика елементів ринкової інфраструктури	135
3.3. Економіко-математичне моделювання впливу ринкової інфраструктури на зростання виробництва	148
3.4. Прогнозування зростання виробництва на основі економіко-математичної моделі	168
Висновки	177
Список використаних джерел	183

ВСТУП

В умовах становлення ринкової системи господарювання проблема формування ринкової інфраструктури є надзвичайно актуальною. Ефективно діюча сучасна ринкова інфраструктура, адекватна умовам України, яка враховує як і набутий досвід, так і особливості перехідного періоду, є важливим чинником формування конкурентоспроможної національної економіки та забезпечення її виходу із кризи.

Дослідження показують, що процес ринкових перетворень, який триває в Україні, призвів до складних соціально- економічних процесів, які негативно вплинули на стан економічного розвитку та ще більше посилили вплив світової фінансово-економічної кризи. Результатом цього стало значне скорочення виробництва, падіння продуктивності праці, розвалу національної фінансової системи, зниження конкурентоспроможності та якості продукції тощо.

Процеси формування ринкової системи господарювання на основі різних форм власності виявився нездатними рішуче вплинути на підвищення ефективності національної економіки та забезпечити її вихід із кризи. Відмова від адміністративних методів управління в умовах відсутності цивілізованих ринкових відносин та елементів ринкової інфраструктури призвели до повного розбалансування вітчизняної економіки. Проблема полягає в тому, що законодавче поле щодо механізму формування та ефективного функціонування ринкових інституцій в країні було і сьогодні залишається недостатньо врегульованим. Відсутність сучасної інфраструктури в країні розглядається фахівцями як одна з головних причин низької ефективності національної економіки та нездатності забезпечити її вихід із кризи.

Слід констатувати, що питання комплексного розвитку ринкової інфраструктури в умовах фінансово-економічної кризи, і особливо впливу інфраструктури на зростання виробництва, у вітчизняній практиці в недостатній мірі вивчені з теоретичних позицій і майже не використовуються в практичній діяльності.

При розгляді проблеми формування оптимальної інфраструктури слід виходити з визнання того, що ринкова інфра-

Вступ

структура призначена для регулювання взаємодії елементів ринкової системи, оптимізує рух товарно-грошових потоків і забезпечує розвиток ринкових взаємовідносин, а вплив на виробництво через інфраструктуру є найбільш ефективним засобом регулювання економіки.

У вітчизняній науковій літературі дослідженню окремих складових ринкової інфраструктури приділяється велика увага. Однак проблема виявлення впливу ринкової інфраструктури на темпи економічного зростання ще не стала предметом глибокого дослідження, а окремі теоретичні розробки носять фрагментарний характер.

Недостатнє вивчення цих питань та їх важливість для забезпечення ефективного розвитку національної економіки зумовили вибір даного напрямку наукового дослідження.

З огляду на вищенаведене на засадах узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду в монографії отримані такі результати:

- досліджено сутність та принципи формування ринкової інфраструктури;
- визначено склад виробничої інфраструктури та показано взаємозв'язок її елементів з ринковою інфраструктурою;
- обґрунтовано провідну роль інфраструктури як чинника економічного зростання;
- визначено особливості формування ринкової інфраструктури в країнах з ринковою економікою;
- проаналізовано стан ринкової інфраструктури України;
- розроблено економіко-математичну модель впливу інвестицій у розвиток ринкової інфраструктури як інструменту дослідження та прогнозування зростання виробництва з врахуванням коливань рівня безробіття;
- розроблено теоретико-методичні засади використання економіко-математичної моделі впливу ринкової інфраструктури на зростання виробництва для визначення оптимальних шляхів інвестиційного забезпечення виробництва (на прикладі України та Львівської області).

До основних наукових результатів, що одержані в процесі дослідження, належать:

- Визначення складу та ієрархічної залежності елементів

Вступ

сучасної ринкової інфраструктури, а також економічної суті і складу поняття «ринкова інфраструктура» як сукупності галузей, підприємств, видів діяльності, організаційно-правових та економічних відносин, які забезпечують функціонування, взаємодію та регулювання елементів економіки через інформаційні, фінансові та товарні потоки.

1. Визначення кореляційної залежності між інвестиціями в інфраструктуру і капітал та продуктивністю праці для розвинутих країн і країн з перехідною економікою; теоретично обґрунтовано особливості відомих емпіричних залежностей динаміки продуктивності праці від інвестицій в інфраструктуру і капітал: теоретичні криві якісно збігаються з емпіричними залежностями тільки у тому випадку, коли враховується коливання чисельності працюючих.
2. Сформалізовано зв'язок між обсягами інвестицій в інфраструктуру і капітал з одного боку та продуктивністю праці, обсягом продукції галузі або ВВП країни, з іншого.
3. Створено економіко-математичну модель впливу розвитку ринкової інфраструктури на зростання виробництва, в якій враховано коливання кількості працюючих при зростанні виробництва.
4. Отримано вираз для граничного продукту інфраструктури, використання якого дало можливість формалізувати висновок так званого «Залишку Солоу» з неокласичної моделі економічного зростання, а також рівняння зв'язку між граничними продуктами інфраструктури, капіталу і праці.

Теоретичну основу проведених досліджень становлять сучасні теорії ринкової економіки, теорії економічного зростання; наукові публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників з питань формування та функціонування ринкової інфраструктури, чинне законодавство України, що регламентує діяльність суб'єктів господарювання та процеси формування окремих елементів інфраструктури.

Інформаційною базою дослідження були офіційні статистичні дані, які характеризують результати діяльності суб'єктів господарювання, аналітичні розрахунки авторів, виконані в

Вступ

процесі дослідження.

При виконанні досліджень авторами були використані методи системного підходу, економіко-математичного моделювання, прогнозування, статистичного та техніко-економічного порівняльного аналізу.

Поглиблення знань з питань формування та ефективного функціонування ринкової інфраструктури в умовах реформування економіки та посилення її впливу на економічне зростання виробництва показує актуальність теми дослідження та її прикладне значення для вітчизняної економіки.

Розділ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ЧИННИКА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

1.1. Суть і принципи формування ринкової інфраструктури

Сучасні вимоги до розвитку економіки можуть бути сформульовані як необхідність безперервного науково-технічного оновлення виробництва та його структурної гнучкості як першочергових умов економічного зростання та конкурентоспроможності національної економіки.

Важливим чинником формування конкурентоспроможної національної економіки в умовах ринкових трансформацій є наявність ефективно діючої сучасної ринкової інфраструктури.

Головне завдання ринкової інфраструктури полягає у забезпеченні повноцінного функціонування ринкових механізмів шляхом безперервного здійснення господарських взаємозв'язків та взаємодії суб'єктів господарювання, регулювання грошових, товарних, інформаційних потоків з метою подальшого зростання промислового виробництва та забезпечення соціально-економічної стабільності в країні.

В сучасних умовах ринкова інфраструктура - один з найважливіших механізмів створення конкурентного середовища в країні і забезпечення ефективного функціонування національної економіки.

Термін «інфраструктура» вперше було запроваджено для позначення об'єктів і споруд, які забезпечували нормальне функціонування збройних сил, а з середини 50-х років XX ст. широко використовується в економічній і політичній літературі. «Словник іншомовних слів» трактує поняття «інфраструктура» [від лат. *infra* - нижче, під + *structura* - будова) як складову частину загального устрою економічного та політичного життя, що носять допоміжний характер та забезпечують нормальну діяльність

економічної та політичної систем в цілому; наприклад, в економічну інфраструктуру входять транспорт і зв'язок, освіта, професійне навчання, житло і комунальне господарство, від стану яких залежить суспільне виробництво¹.

Близьке до цього тлумачення терміну «інфраструктура» дають і сучасні українські економісти: Долішній М. І., Амоша О.І., Кузьмін О. Є., Козак Є. В. та інші.

Інфраструктура - це комплекс галузей народного господарства, які обслуговують промисловість та сільське господарство. До цього комплексу входять виробнича і невиробнича (або соціальна) інфраструктура. До виробничої інфраструктури належать шосейні дороги, канали, мости, порти, аеродроми, залізничний транспорт, зв'язок, системи енергопостачання тощо². Таке розуміння інфраструктури як підпорядкованого, вторинного утворення породжує і відповідне ставлення до неї як до другорядного явища.

Дещо інше визначення за суттю і змістом цього поняття дає класик теорії інфраструктури, шведський дослідник Р.Іохімсен, яка розглядає інфраструктуру як сукупність матеріальних, інституційних закладів та особистісних умов, що сприяють створенню господарської єдності території та підвищенню рівня господарської діяльності³.

До матеріальної інфраструктури, що створює матеріальні передумови господарського розвитку в розумінні надання бази послуг, Р. Іохімсен відносить:

- сукупність усіх споруд, обладнання і засобів організацій та підприємств у сфері енергозабезпечення, транспортного обслуговування та телекомунікації;

¹ **Словарь иностранных слов. - 18-е изд. - М.: Русский язык, 1989.**

² **Економічний словник-довідник / За ред. С. В. Мочерного. - К.: Феміна, 1995. - С. 154.**

³ **Iochimsen R. Theorie der Infrastruktur. - Tubingen, 1996.**

Список використаних джерел

191. Oslo Manual 2005 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ekapital.pl/Dotacje-na-innowacje>.
192. Pokojka M. Biznes dla magistrów [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ceo.cxo.pl/artykuly/31548/> **Biznes.bez.magistrow.html**.
193. Rola polskiej nauki we wzroście innowacyjności gospodarki // Pod red. E. Okon-Horodyskiej. - Warszawa: Wydawnictwo PTE, 2004.
194. Slowly does it // The Economist. - 1993. - 329, № 7841. - P. 82.
195. Szalonka K., Nikiewicz-Pijaczynska M. Innowacyjność czy ekspansyjność - Dolny Śląsk w badaniach [Електронний ресурс]. - **Режим доступу:** <http://www.lninstytut.info/IIIkonf/referaty/lb/Innowacyjno%9C%E6%20czy%20ekspansyjno%9C%E6%20%20dr%20Szalonka%20i%20dr%20Nikiewicz.pdf>.
196. The East Asian Miracle. Economic Growth and Public Policy Summary / World Bank Policy Research Report - Washington: World Bank, 1993. - 34p.
197. The World Economy at the Beginning of 1998, UN/DESA, 1998.
198. Urbanska A. Budujemy nowy dom [Електронний ресурс] / A. Urbanska // Budujemy nowy dom. - 2007. - №7 - **Режим доступу:** http://www.fabrykawiedzy.pl/index.php?nav=2&dbLrok=2007&dnijiumer=&dbi_id=71.
199. Fisher S. and Gelb A. The Process of Socialist Economic Transformation. Journal of Economic Perspectives, 1991. - Vol. 5 - №4. - P. 91-105.
200. http://www.ukrsibbank.com/ua/press_centra/press_relizy/imidzh_banku/kolichestvo_bankov_v_ukraine_na_konec_2010_goda_mozhet_sokratit_sya_do_90_100_edinic.
201. www.ukrstat.gov.ua.
202. www.kmu.gov.ua/control/publish/article?artid=19533049.
203. www.kuchma.org.ua.
204. www.ukurier.gov.ua/index.php?article=1&id=416
205. www.nbu.gov.ua/institutions/
206. www.stat.lviv.ua.
207. www.loda.gov.ua.

Наукове видання

**Маслак Вадим Олександрович
Маслак Олександр Олександрович
Жежуха Володимир Йосипович**

**РИНКОВА ІНФРАСТРУКТУРА ТА ЇЇ ВПЛИВ
НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ВИРОБНИЦТВА:
теоретичні та прикладні засади**

Монографія

%

Технічний редактор Тетяна Світик

**Підписано до друку 12.07.2010 р. Формат 60x84/16.
Папір офс. Гарнітура Cambria. Офс. друк. Умови, друк. арк. 11,9.
Умови, фарбовідб. 12,2. Обл.-вид. арк. 11,5. Наклад 500 прим.
Зам. 12-07-01'**

Інститут регіональних досліджень НАН України

**Друк ПП «Арал»,
79026 м. Львів, вул. Козельницька, 4 тел. (032) 298-03-80**